

Τμήμα Επιδημιολογικής Επιτήρησης και Παρέμβασης
Γραφείο Νοσημάτων που Προλαμβάνονται με Εμβολιασμό & Συγγενών Νοσημάτων

**Έκθεση επιδημιολογικής επιτήρησης της λοίμωξης από τον ιό της ιλαράς, Ελλάδα,
1 Ιανουαρίου – 30 Ιουνίου 2018**

Σύνοψη

Σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες έχει εκδηλωθεί επιδημία ιλαράς που βρίσκεται σε εξέλιξη. Κατά το έτος 2018 (έως τα τέλη Ιουνίου) έχουν καταγραφεί περισσότερα από 10.000 περιστατικά σε χώρες της ΕΕ και 31 θάνατοι.

Από 1 Ιανουαρίου 2018 μέχρι τις 30 Ιουνίου 2018, στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί 2.238 κρούσματα ιλαράς, με μεγαλύτερη συχνότητα στη Ν. Ελλάδα. Αφορούν κυρίως σε μικρά παιδιά από κοινότητες Ρομά, καθώς και άτομα 25-44 ετών από το γενικό πληθυσμό που είναι επίνοσα στην ιλαρά, μεταξύ των οποίων και επαγγελματίες υγείας που ήταν ανεμβολίαστοι ή ατελώς εμβολιασμένοι. Το 2018, στη χώρα μας καταγράφηκαν δύο θάνατοι.

Η επιδημιολογική επιτήρηση της νόσου, και η έγκαιρη εφαρμογή προληπτικών μέτρων (εμβολιασμός) αποτελούν τα πλέον ενδεδειγμένα μέτρα για τον έλεγχο της νόσου.

Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται αναγκαία αφενός η εγρήγορση των επαγγελματιών υγείας και αφετέρου η εντατικοποίηση των εμβολιασμών και η συνεχιζόμενη εγρήγορση των τοπικών και εθνικών αρχών.

Εισαγωγή

Η ιλαρά είναι ιογενής λοίμωξη που οφείλεται στον ιό της ιλαράς. Πρόκειται για RNA ιό που ανήκει στην ομάδα των παραμυξοϊών του γένους Morbillivirus. Διακρίνονται 3 στάδια της νόσου: το πρόδρομο (καταρροϊκό), το εξανθηματικό και το στάδιο της αποδρομής.

Ο χρόνος επώασης είναι 7-21 ημέρες (συνήθως 10-12 ημέρες από την έκθεση έως το πρόδρομο στάδιο και 14 ημέρες από την έκθεση έως την εμφάνιση του εξανθήματος).

Η ιλαρά μεταδίδεται από άτομο σε άτομο αερογενώς, με σταγονίδια και με άμεση επαφή με ρινικές ή φαρυγγικές εκκρίσεις ασθενών. Σπανιότερα, μεταδίδεται μέσω αντικειμένων προσφάτως μολυνθέντων με ρινοφαρυγγικές εκκρίσεις. Ο ιός της ιλαράς μπορεί να παραμείνει σε μολυσμένες επιφάνειες και στον περιβάλλοντα χώρο (σε σταγονίδια) μέχρι 2 ώρες μετά την αποχώρηση του ασθενούς.

Η ιλαρά παρουσιάζει πολύ υψηλή μεταδοτικότητα με ποσοστό δευτερογενούς προσβολής έως 90% μεταξύ επίνοσων ατόμων (π.χ. ατόμων που δεν έχουν ανοσοποιηθεί). Η μετάδοση γίνεται 4 ημέρες πριν την έκθεση του εξανθήματος έως 4 ημέρες μετά.

Τα κρούσματα ιλαράς εμφανίζονται συνήθως στο τέλος του χειμώνα και τις αρχές της άνοιξης και η νόσος είναι πιο σοβαρή σε βρέφη και ενήλικες κυρίως λόγω επιπλοκών.

Επιδημιολογική επιτήρηση Ιλαράς στη χώρα μας

Η εξαμηνιαία έκθεση επιδημιολογικής επιτήρησης Ιλαράς στη χώρα μας έχει σκοπό τη συνοπτική παρουσίαση των κρουσμάτων που δηλώνονται με λοίμωξη από τον ιό της ιλαράς για το πρώτο εξάμηνο του 2018.

Τα δεδομένα επιδημιολογικής επιτήρησης προέρχονται από τις δηλώσεις που αποστέλλουν οι θεράποντες ιατροί στο ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. μέσω του Συστήματος Υποχρεωτικής Δήλωσης Νοσημάτων (ΣΥΔΝ), καθώς και από την καθημερινή επικοινωνία με το Εθνικό Εργαστήριο Αναφοράς Ιλαράς Ερυθράς – Ελληνικό Ινστιτούτο Pasteur και άλλα μικροβιολογικά εργαστήρια της χώρας.

Το Τμήμα Επιδημιολογικής Επιτήρησης και Παρέμβασης του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. πραγματοποιεί συστηματική διερεύνηση των κρουσμάτων, εντός 24 ωρών από τη δήλωσή τους, μέσω επικοινωνίας με τους θεράποντες ιατρούς, ώστε να προσδιορισθεί ο πιθανός τόπος έκθεσης, τα χαρακτηριστικά της νόσου, οι επιπλοκές και οι παράγοντες κινδύνου.

Κατά τα έτη 2014-2015 δηλώθηκε 1 κρούσμα ιλαράς ανά έτος στη χώρα μας, ενώ το έτος 2016 δεν δηλώθηκε κανένα κρούσμα ιλαράς.

Από την 1^η Ιανουαρίου 2018 έως την 30^η Ιουνίου 2018 (εβδ. 26/2018) έχουν δηλωθεί από όλη την Ελλάδα συνολικά δύο χιλιάδες διακόσια είκοσι οκτώ (2228) κρούσματα ιλαράς στο Τμήμα Επιδημιολογικής Επιτήρησης και Παρέμβασης του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. (20,69 κρούσματα ανά 100.000 πληθυσμού). Από το σύνολο των κρουσμάτων τα 70 κρούσματα αφορούσαν σε επαγγελματίες υγείας.

Το 2018 καταγράφηκαν δύο (2) θάνατοι ενώ για όλα τα υπόλοιπα κρούσματα η έκβαση ήταν ίαση.

Κατάταξη κρουσμάτων

Από τα 2228 κρούσματα:

- Τα 1281 κρούσματα (57,5%) είναι εργαστηριακά επιβεβαιωμένα (με ορολογικό έλεγχο ή/και PCR φαρυγγικού επιχρίσματος).
- Τα 804 κρούσματα (36,1%) είναι πιθανά (δηλαδή κρούσματα με συμβατή κλινική εικόνα και επιδημιολογική σύνδεση με επιβεβαιωμένο κρούσμα).
- Τα 143 κρούσματα (6,4%) είναι ενδεχόμενα (δηλαδή κρούσματα μόνο με συμβατή κλινική εικόνα).

Εργαστηριακή διερεύνηση

Σε 30 από τα επιβεβαιωμένα κρούσματα ιλαράς έχει απομονωθεί - από το Εθνικό Εργαστήριο Αναφοράς Ιλαράς-Ερυθράς (Ελληνικό Ινστιτούτο Pasteur) - ιός ιλαράς γονοτύπου Β3. Αναμένεται η τυποποίηση και άλλων επιβεβαιωμένων κρουσμάτων.

Πληθυσμιακές ομάδες

Από τα 2228 δηλωθέντα κρούσματα:

- 2006 κρούσματα (90,0%) ήταν ελληνικής υπηκοότητας, από τα οποία:
 - ο 1256 (62,6%) ήταν Έλληνες Ρομά, και
 - ο 750 (37,4%) ανήκαν στον γενικό πληθυσμό.
- 222 κρούσματα (10,0%) ήταν αλλοδαπής υπηκοότητας.

Η πλειοψηφία των κρουσμάτων αφορά κυρίως σε Έλληνες Ρομά, γεγονός που υποδεικνύει ότι η ευρεία διασπορά της νόσου γίνεται σε θύλακες πληθυσμού με χαμηλή εμβολιαστική κάλυψη (όπως είναι οι Ρομά).

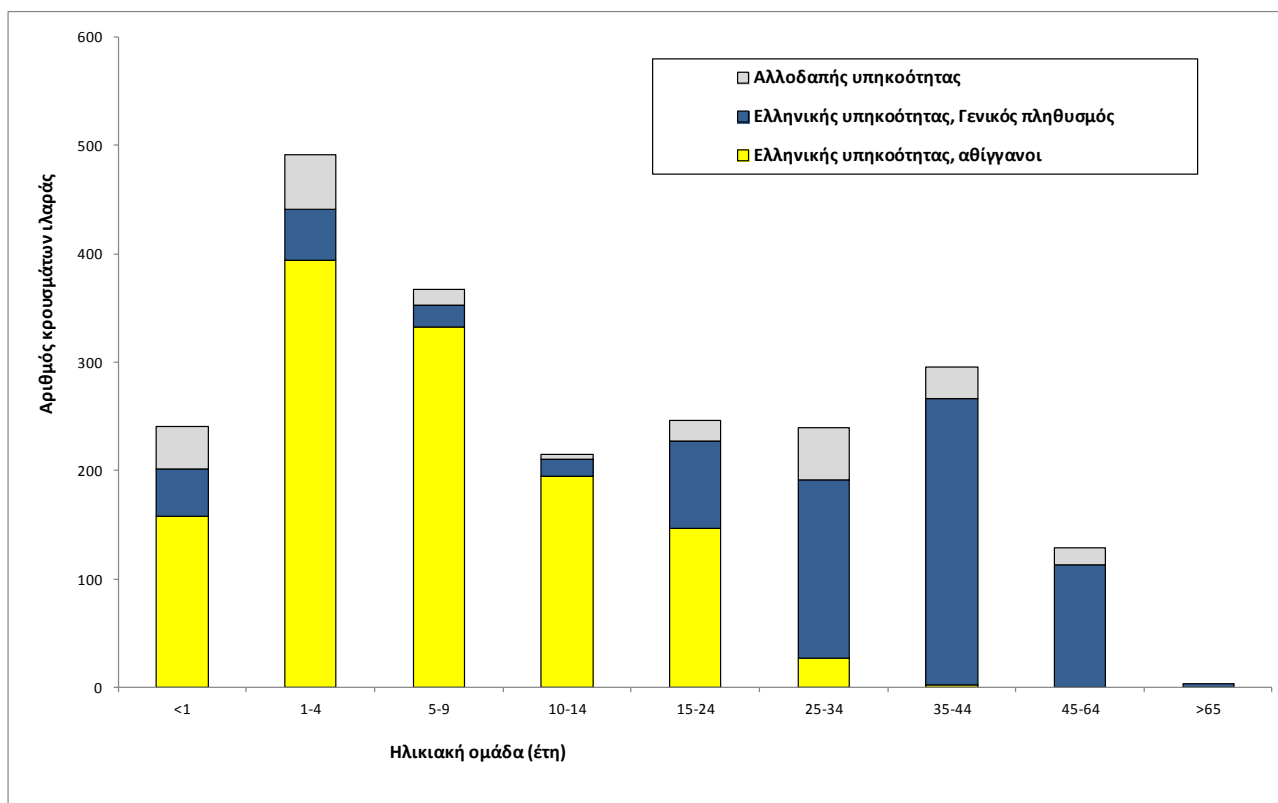
Ηλικιακή κατανομή κρουσμάτων ιλαράς

Από τα 2228 δηλωθέντα κρούσματα ιλαράς, τα 1315 κρούσματα (59,0%) αφορούσαν σε παιδιά ηλικίας 0-14 ετών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των κρουσμάτων (22,1%) ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 1-4 ετών, ακολουθούμενη από την ηλικιακή ομάδα 5-9 ετών (16,5%). Ποσοστό 10,8% ήταν βρέφη ηλικίας μικρότερης του ενός έτους.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 1,

- η πλειοψηφία των κρουσμάτων Ρομά ελληνικής υπηκοότητας ήταν παιδιά ηλικίας 0-14 ετών (86,0%) και κυρίως παιδιά ηλικίας 1-9 ετών (57,9%). Ποσοστό 12,6% ήταν βρέφη ηλικίας μικρότερης του ενός έτους.
- η πλειοψηφία των κρουσμάτων του γενικού πληθυσμού ελληνικής υπηκοότητας ήταν ενήλικες ηλικίας >25 ετών (72,5%).

Διάγραμμα 1: Δηλωθέντα κρούσματα ιλαράς ανά ηλικιακή ομάδα και εθνικότητα/πληθυσμιακή ομάδα, Ελλάδα, 1 Ιανουαρίου – 30 Ιουνίου 2018

Εμβολιαστική κατάσταση κρούσμάτων

Από τα 2228 δηλωθέντα κρούσματα ιλαράς, η εμβολιαστική κατάσταση ήταν γνωστή για 1992 κρούσματα (89,4%). Από αυτά :

- 78,7% δηλώθηκαν ως ανεμβολίαστα.
- 10,7% είχαν ιστορικό ατελούς εμβολιασμού έναντι της ιλαράς.

Νοσηλεία/Επιπλοκές/Έκβαση

Από τα 2228 δηλωθέντα κρούσματα, τα 1429 κρούσματα (64,1%) νοσηλεύτηκαν.

Από τα 2228 κρούσματα, τα 420 κρούσματα (18,8%) παρουσίασαν επιπλοκές (κυρίως πνευμονία, ωτίτιδα κερατίτιδα, ηπατική διαταραχή, εγκεφαλίτιδα κ.α.).

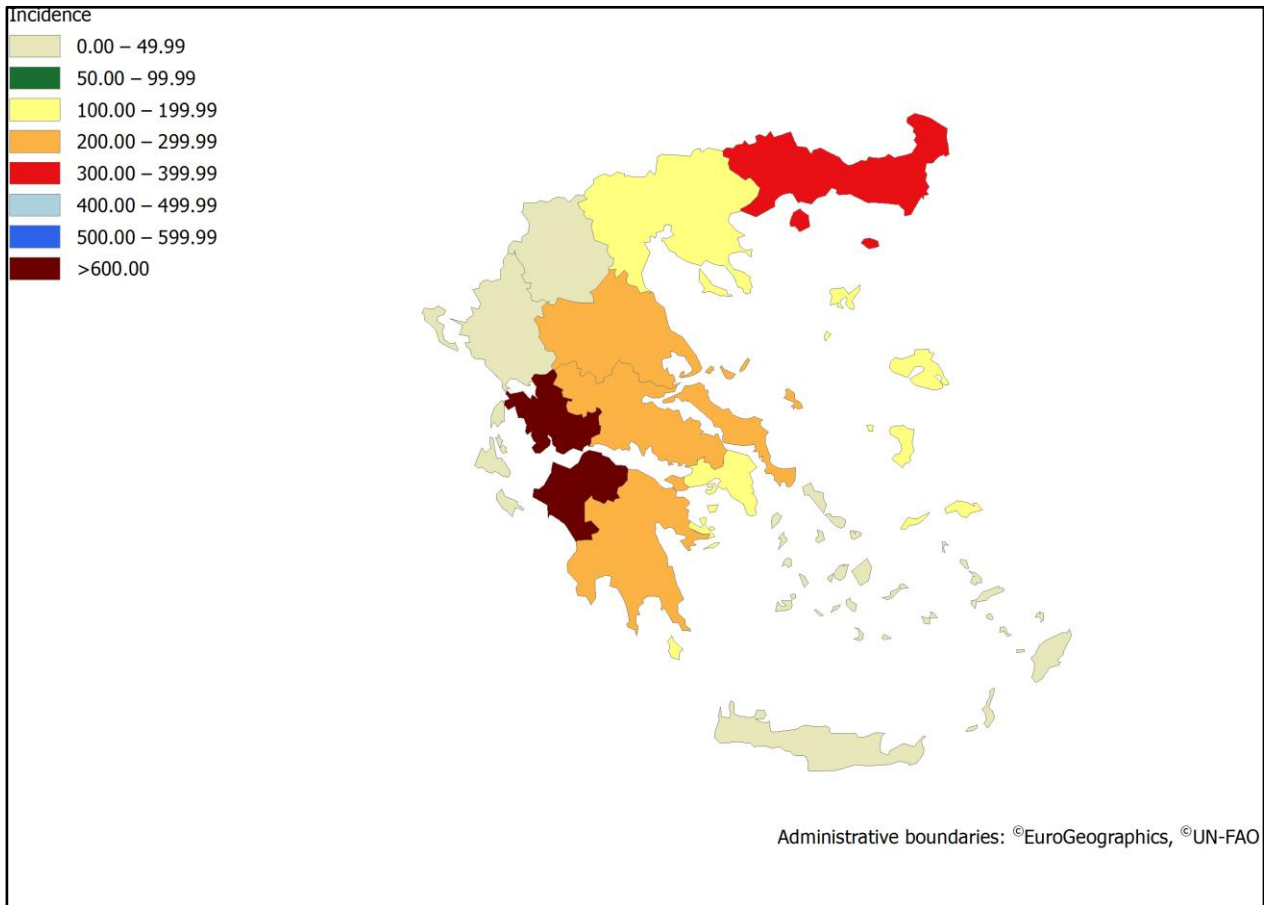
Το 2018 καταγράφηκαν δύο θάνατοι σε εργαστηριακά επιβεβαιωμένα κρούσματα ιλαράς. Ο πρώτος αφορούσε σε 35χρονη γυναίκα, από το γενικό πληθυσμό, με αναφερόμενο εμβολιασμό με μία δόση εμβολίου ιλαράς, που κατέληξε λόγω πνευμονίας και αναπνευστικής ανεπάρκειας. Ο δεύτερος αφορούσε σε 18χρονο άνδρα, από το γενικό πληθυσμό, με υποκείμενη ανοσολογική ανεπάρκεια, πλήρως εμβολιασμένο, που κατέληξε λόγω πνευμονίας και αναπνευστικής ανεπάρκειας.

Για όλα τα υπόλοιπα κρούσματα η έκβαση ήταν ίαση.

Γεωγραφική κατανομή

Η κατανομή των δηλωθέντων κρουσμάτων ιλαράς ανά Περιφέρεια κατοικίας (μόνιμης ή προσωρινής) απεικονίζεται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Επίπτωση δηλωθέντων κρουσμάτων ιλαράς ανά 1.000.000 πληθυσμού ανά Περιφέρεια κατοικίας, Ελλάδα, 1 Ιανουαρίου – 30 Ιουνίου 2018

Δράσεις ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. για την αντιμετώπιση της λοίμωξης από τον ιό της ιλαράς

Οι δράσεις του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. για την αντιμετώπιση της λοίμωξης από τον ιό της ιλαράς περιλαμβάνουν:

I. Ενίσχυση της επιτήρησης της νόσου:

- **Ενίσχυση της επιτήρησης των ύποπτων περιστατικών ιλαράς και των εγκεφαλιτίδων:** Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών υγείας σχετικά με τη λοίμωξη από ιό της ιλαράς και την ανάγκη διερεύνησης των ύποπτων κρουσμάτων μέσα στην περίοδο μετάδοσης. Στην ιστοσελίδα του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. υπάρχει ειδική θεματική ενότητα.
- **Καθημερινή επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών με το Εθνικό Εργαστήριο Αναφοράς Ιλαράς Ερυθράς – Ελληνικό Ινστιτούτο Pasteur,** για την έγκαιρη διερεύνηση των διαγνωσθέντων κρουσμάτων.
- **Διερεύνηση κρουσμάτων:** Το Γραφείο Νοσημάτων που προλαμβάνονται με Εμβολιασμό και Συγγενών Νοσημάτων του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. διενεργεί **-εντός 24 ωρών- διερεύνηση** κάθε κρούσματος ιλαράς (τηλεφωνική συνέντευξη), προκειμένου να καθορισθούν ο πιθανός τόπος έκθεσης, οι παράγοντες κινδύνου και η βαρύτητα της νόσου. Παρακολουθείται, επίσης, καθημερινά η πορεία και έκβαση των νοσηλευόμενων ασθενών.
- **Καθημερινή ενημέρωση των φορέων,** σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, για τα διαγνωσμένα κρούσματα (Υπουργείο Υγείας, Νοσοκομεία, Περιφέρειες/ Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας).

II. Ενημέρωση - ευαισθητοποίηση επαγγελματιών υγείας: Ήδη από τον Απρίλιο του 2017 έχει αποσταλεί ενημερωτική επιστολή προς όλους τους επαγγελματίες υγείας σε Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας, Υγειονομικές Περιφέρειες, Γενικές Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας των Περιφερειών με στόχο την ευαισθητοποίηση τους για την έγκαιρη ανίχνευση και δήλωση κρουσμάτων Ιλαράς στο ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. και την λήψη προληπτικών μέτρων για την αποφυγή διασποράς της νόσου σε μονάδες υγείας. Διοργανώθηκαν ημερίδες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης επαγγελματιών υγείας στο ΓΝΑ «Ευαγγελισμός» και στον Ιατρικό Σύλλογο Πειραιά.

III. Ενημέρωση - ευαισθητοποίηση κοινού: Ενημερωτικό υλικό για τη λοίμωξη από τον ιό της ιλαράς είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα (www.keelpno.gr). Τον Ιούνιο του 2017 δημιουργήθηκε και διανεμήθηκε έντυπο ενημερωτικό υλικό (αφίσα σε ελληνική και αγγλική έκδοση) προς τις Υγειονομικές Περιφέρειες, τις Γενικές Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας των Περιφερειών, τα Νοσοκομεία, τα Κέντρα Υγείας, τους Ιατρικούς Συλλόγους, τους Φαρμακευτικούς Συλλόγους Αττικής και Πειραιά, τα αεροδρόμια/λιμεναρχεία της χώρας, Ιατρικούς συλλόγους, ανάλογα με τις ανάγκες τους.

IV. Επικοινωνία με φορείς δημόσιας υγείας του εξωτερικού: Το ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων και τεχνογνωσίας με το **Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Πρόληψη και τον Έλεγχο Νοσημάτων (ECDC)** και δηλώνει τα περιστατικά στο ECDC, σε μηνιαία βάση, βάσει του πρωτοκόλλου του ECDC.

V. Στρατηγικές πρόληψης και ελέγχου - Προληπτικά μέτρα

Κεντρικό σημείο της στρατηγικής πρόληψης της ιλαράς είναι ο εμβολιασμός με το μικτό εμβόλιο ιλαράς-ερυθράς-παρωτίτιδας (MMR), το οποίο είναι ένα ιδιαίτερα ασφαλές εμβόλιο, όπως έχει καταδειχθεί από την εμπειρία εμβολιασμού πολλών εκατομμυρίων παιδιών σε όλον τον κόσμο.

Ενόψει της τρέχουσας επιδημικής έξαρσης ιλαράς η Εθνική Επιτροπή Εμβολιασμών (ΑΔΑ: Ω893465ΦΥΟ-8ΘΝ) έχει αποφασίσει και συστήνει :

«α/ τον άμεσο εμβολιασμό με το εμβόλιο ιλαράς-ερυθράς-παρωτίτιδας (εμβόλιο MMR) των παιδιών, των εφήβων και των ενηλίκων που δεν έχουν εμβολιαστεί με τις απαραίτητες δόσεις. Σύμφωνα με το Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμών, παιδιά, έφηβοι και ενήλικες που έχουν γεννηθεί μετά το 1970 και δεν έχουν ιστορικό νόσου πρέπει να είναι εμβολιασμένοι με 2 δόσεις εμβολίου για την ιλαρά (με τη μορφή μονοδύναμου εμβολίου ιλαράς ή μικτού εμβολίου MMR).

β/ τη διενέργεια της 1^{ης} δόσης του εμβολίου MMR στην ηλικία των 12 μηνών και τη διενέργεια της 2^{ης} δόσης τρεις (3) μήνες μετά την 1^η δόση ή – εφόσον έχει παρέλθει το διάστημα αυτό– το ταχύτερο δυνατόν. Σε περιπτώσεις υψηλού κινδύνου, η 2^η δόση μπορεί να γίνει με μεσοδιάστημα τουλάχιστον 4 εβδομάδων από την 1^η. Οι συστάσεις αυτές ισχύουν για όσο διάστημα η επιδημική έξαρση ιλαράς είναι σε εξέλιξη και μέχρι να εκδοθεί νεότερη απόφαση της Επιτροπής.»

Η χορήγηση του εμβολίου ιλαράς-ερυθράς-παρωτίτιδας (MMR) αντενδείκνυται στις παρακάτω περιπτώσεις:

- Σε ασθενείς με ανοσοκαταστολή. Η HIV λοίμωξη δεν αποτελεί απόλυτη αντένδειξη.
- Σε έγκυες γυναίκες. Σε επίνουσες γυναίκες αναπαραγωγικής ηλικίας θα πρέπει να δίνονται σαφείς οδηγίες να αποφύγουν την εγκυμοσύνη για τουλάχιστον ένα μήνα μετά τον εμβολιασμό τους με εμβόλιο MMR για τον θεωρητικό κίνδυνο πρόκλησης βλάβης στο έμβρυο.
- Σε άτομα που παρουσίασαν αντίδραση υπερευαισθησίας σε προηγούμενη δόση του εμβολίου, στη ζελατίνη ή στη νεομυκίνη. Η αλλεργία στο αυγό δεν αποτελεί αντένδειξη.
- Το εμβόλιο θα πρέπει να χορηγείται τουλάχιστον 14 ημέρες πριν τη χορήγηση γ-σφαιρίνης ή μετάγγισης αίματος ή 3 μήνες μετά.

VI. Δράσεις εμβολιασμού

Επίσης, λαμβάνοντας υπόψη την τρέχουσα επιδημία ιλαράς σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, τις υγειονομικές ανάγκες που έχουν προκύψει από τη διαχείριση της προσφυγικής κρίσης, καθώς και το χαμηλό ποσοστό εμβολιαστικής κάλυψης του πληθυσμού Ρομά, το ΚΕΕΛΠΝΟ προχώρησε σε μαζικό εμβολιασμό του παιδικού πληθυσμού προσφύγων-μεταναστών και Ρομά ηλικίας 9 μηνών έως 18 ετών έναντι της ιλαράς.

Πραγματοποιήθηκαν 44.257 δόσεις MMR στον πληθυσμό των προσφύγων-μεταναστών που διαμένουν στα κέντρα φιλοξενίας της ηπειρωτικής και νησιωτικής Ελλάδας από τις συνεργαζόμενες ΜΚΟ του Υπουργείου Υγείας που δραστηριοποιούνταν στα κέντρα φιλοξενίας και το προσωπικό του ΡΗΙΛΟΣ. Επίσης, πραγματοποιήθηκαν 5.164 δόσεις MMR σε καταυλισμούς Ρομά, τους οποίους έχει αναλάβει το προσωπικό του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ και του Ευρωπαϊκού Προγράμματος ΡΗΙΛΟΣ σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας, τις Υγειονομικές Περιφέρειες, την Ύπατη Αρμοστεία, την Ελληνική Ένωση Διαμεσολαβητών Ρομά και τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στα κέντρα φιλοξενίας και καταυλισμούς Ρομά.

Η παρούσα έκθεση περιλαμβάνει στοιχεία που αφορούν έως και την 30/6/2018 (εβδομάδα 26/2018) και δηλώθηκαν στο ΚΕΕΛΠΝΟ από την 1^η Ιανουαρίου 2018 μέχρι την 30^η Ιουνίου 2018, ώρα 16:00 μμ.